Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. spalio 10 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Natūralių buveinių ir laukinės faunos ir floros apsauga – Direktyva 92/43/EEB – 12 straipsnio 1 dalis – Griežtos gyvūnų rūšių apsaugos sistema – IV priedas – *Canis lupus* (vilkas) – 16 straipsnio 1 dalies e punktas – Išimtis, pagal kurią leidžiama sumedžioti ribotą tam tikrų individų skaičių – Medžioklė populiacijos valdymo tikslais – Atitinkamos rūšies populiacijų apsaugos būklės vertinimas“

Byloje C-674/17

dėl *Korkein hallinto-oikeus* (Aukščiausiasis administracinis teismas, Suomija) 2017 m. lapkričio 28 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2017 m. gruodžio 1 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje, kurią inicijavo

Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola Pohjois-Savo – Kainuu ry,

dalyvaujant:

Risto Mustonen,

Kai Ruhanen,

Suomen riistakeskus,

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Arabadjiev (pranešėjas), antrosios kolegijos teisėjo pareigas einantis Teisingumo Teismo pirmininkas K. Lenaerts ir teisėjas C. Vajda,

generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe,

posėdžio sekretorius R. Schiano, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2019 m. sausio 9 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola Pohjois-Savo – Kainuu ry*, atstovaujamos S. Kantinkoski ir L. Iivonen,

– K. Ruhanen, atstovaujamo *asianajaja* P. Baarman,

– *Suomen riistakeskus*, atstovaujamos S. Härkönen,

* Proceso kalba: suomių.

– Suomijos vyriausybės, atstovaujamos J. Heliskoski,

– Danijos vyriausybės, atstovaujamos J. Nymann-Lindegren, M. Wolff ir P. Ngo,

– Švedijos vyriausybės, atstovaujamos A. Falk, C. Meyer-Seitz, H. Shev, J. Lundberg ir H. Eklinder,

– Europos Komisijos, atstovaujamos M. Huttunen ir C. Hermes,

susipažinęs su 2019 m. gegužės 8 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102; klaidų ištaisymas, OL L 081, 2015, p. 5; toliau – Buveinių direktyva) 16 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola Pohjois-Savo – Kainuu ry* (toliau – *Tapiola*) inicijuotą bylą dėl *Suomen riistakeskus* (Suomijos laukinės faunos tarnyba, toliau – Tarnyba) sprendimų, kuriais patvirtintos vilkų medžioklės išimtys, teisėtumo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Buveinių direktyvos 1 straipsnis „Apibrėžimai“ suformuluotas taip:

„Šioje direktyvoje:

<…>

i) rūšies apsaugos būklė reiškia atitinkamą rūšį veikiančių poveikių visumą, kuri gali turėti ilgalaikį poveikį jos populiacijos paplitimui ir gausumui 2 straipsnyje nurodytoje teritorijoje;

Rūšies apsaugos būklė laikoma „palankia“, kai:

– atitinkamos rūšies populiacijos pokyčių duomenys rodo, kad ji pati pajėgi ilgą laiką išlikti kaip gyvybingas jos natūraliosios buveinės komponentas,

ir

– rūšies natūralaus paplitimo arealas nemažėja ir nėra tikėtina, kad bus sumažintas ateityje,

ir

– yra ir tikriausiai bus pakankamai didelė buveinė, kurioje jos populiacija galės išlikti ilgą laiką;

<…>“

4 Šios direktyvos 2 straipsnyje numatyta:

„1. Šios direktyvos tikslas – padėti užtikrinti biologinę įvairovę, apsaugant natūralias buveines ir laukinę fauną bei florą europinėje valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis, teritorijoje.

2. Priemonės, kurių imamasi pagal šią direktyvą, turi palaikyti ar atstatyti palankią Bendrijos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros rūšių apsaugos būklę.

3. Taikant priemones pagal šią direktyvą, atsižvelgiama į ekonominius, socialinius ir kultūrinius reikalavimus bei regionines ir vietines charakteristikas.“

5 Minėtos direktyvos 12 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Valstybės narės imasi reikiamų priemonių sukurti į IV priedo a dalį įrašytų gyvūnų rūšių griežtos apsaugos jų paplitimo areale sistemą, draudžiančią:

a) bet kokia forma tyčia gaudyti ar žudyti šių rūšių individus gamtoje;

b) šias rūšis tyčia trikdyti, ypač jų perėjimo [dauginimosi], jauniklių auginimo, žiemos miego ir migracijos metu;

c) tyčia naikinti ar rinkti kiaušinius gamtoje;

d) pažeisti ar naikinti perėjimo ar poilsio vietas [pabloginti dauginimosi ir poilsio vietų būklę ar sunaikinti jas].“

6 Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Jei nėra kitos priimtinos alternatyvos ir nukrypti leidžiančios nuostatos taikymas netrukdo palaikyti atitinkamos rūšies populiacijų palankią apsaugos būklę jų natūralaus paplitimo areale, valstybės narės gali nukrypti nuo 12, 13 ir 14 straipsnių bei 15 straipsnio a ir b punktų:

a) siekdamos apsaugoti laukinę fauną ir florą bei išsaugoti natūralias buveines;

b) siekdamos išvengti didelės žalos, ypač pasėliams, naminiams gyvuliams, miškams, žūklės plotams, vandenims ir kitoms nuosavybės rūšims;

c) atsižvelgdamos į visuomenės sveikatą ir saugą arba dėl kitų įpareigojančių svarbesnio viešojo intereso priežasčių, įskaitant socialinio ar ekonominio pobūdžio, į pirminės svarbos gamtinei aplinkai naudingas pasekmes;

d) mokslo tiriamojo darbo ir švietimo tikslais, siekiant šių rūšių populiacijų atstatymo ir reintrodukcijos bei dėl šiems tikslams įgyvendinti būtino veisimo, įskaitant dirbtinį augalų dauginimą;

e) siekdamos griežtai kontroliuojant leisti atrankos būdu ir ribotais kiekiais imti ir laikyti ribotą tam tikrų į IV priedą įrašytų rūšių egzempliorių skaičių, kurį nustato kompetentingos nacionalinės institucijos.“

7 Tarp tos pačios direktyvos IV priedo a punkte išvardytų „Bendrijos svarbos“ gyvūnų rūšių, „kurias būtina griežtai saugoti“, yra nurodytas „*Canis lupus* [(vilkas)] (išskyrus <…> Suomijos populiacijas šiaurės elnių valdymo teritorijose, kaip apibrėžta 1990 m. rugsėjo 14 d. Suomijos akto Nr. 848/90 dėl šiaurės elnių 2 dalyje)“.

Suomijos teisė

8 Pagal *metsästyslaki* (615/1993) (Medžioklės įstatymas Nr. 615/1993), iš dalies pakeisto 2011 m. vasario 18 d. Įstatymu (159/2011) (toliau – Medžioklės įstatymas), 37 straipsnio trečią pastraipą vilkams taikoma nuolatinė apsauga.

9 Pagal šio įstatymo 41 straipsnio pirmą pastraipą Tarnyba gali leisti nukrypti nuo šio įstatymo 37 straipsnyje numatytos apsaugos, tik jei bus laikomasi šio įstatymo 41a–41c straipsniuose numatytų sąlygų. To paties įstatymo 41 straipsnio ketvirtoje pastraipoje patikslinama, kad Vyriausybės nutarimu gali būti nustatytos specialios taisyklės dėl išimties taikymo procedūros, nuostatų, taikomų kartu su išimtimi, pranešimo apie pasinaudojant išimtimi realiai sumedžiotus gyvūnus, išimties taikymo termino ir išimties taikymo sąlygų vertinimo, taip pat numatytos datos, kada galima nukrypti nuo 37 straipsnyje numatytos apsaugos. Pagal Medžioklės įstatymo 41 straipsnio penktą pastraipą gali būti nustatytas didžiausias gyvūnų skaičius, kurį naudojantis išimtimi galima sumedžioti per metus. Žemės ūkio ir miškų ministerija gali įsakymu nustatyti specialias taisykles, be kita ko, dėl didžiausio leidžiamų sumedžioti gyvūnų skaičiaus.

10 Medžioklės įstatymo 41a straipsnio trečioje pastraipoje, kuria į Suomijos teisę perkeltas Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punktas, numatyta:

„Išimtis dėl vilkų, lokių, ūdrų ir lūšių taip pat gali būti taikoma siekiant leisti atrankos būdu ir ribotais kiekiais gaudyti ar žudyti tam tikrus individus laikantis griežtai kontroliuojamų sąlygų.“

11 Remiantis Medžioklės įstatymo 41 straipsnio ketvirta pastraipa ir 41a straipsnio ketvirta pastraipa priimto Vyriausybės nutarimo (452/2013) 3 straipsnio pirmos pastraipos 1 punkte nurodyta, kad taikant šio įstatymo 41a straipsnio trečioje pastraipoje numatytą išimtį gali būti leista gaudyti arba žudyti vilkus šiaurės elnių valdymo teritorijose nuo spalio 1 d. iki kovo 31 d., o likusioje šalies dalyje – nuo lapkričio 1 d. iki kovo 31 d.; šio nutarimo 4 straipsnio trečioje pastraipoje patikslinama, kad taikant tokią išimtį leidžiama medžioti tik zonose, kuriose atitinkamos rūšies populiacija yra gausi.

12 Pagal Medžioklės įstatymo 41 straipsnio penktą pastraipą dėl 2015–2016 medžioklės metų priimtame Žemės ūkio ir miškų ministerijos įsakyme (1488/2015) nustatyta, kad, taikant minėto įstatymo 41a straipsnio trečioje pastraipoje numatytas išimtis, ne šiaurės elnių valdymo teritorijose galima leisti sumedžioti ne daugiau kaip 46 vilkus. Šios ministerijos įsakyme (1335/2016), priimtame dėl 2016–2018 medžioklės metų, nustatyta, kad kiekvienais iš šių dvejų metų, taikant Medžioklės įstatymo 41 straipsnio pirmoje pastraipoje numatytas išimtis, galima leisti ne šiaurės elnių valdymo teritorijose sumedžioti ne daugiau kaip po 53 vilkus.

13 Remdamasi nacionalinės politikos didžiųjų plėšrūnų srityje raidos vertinimo rezultatais, Žemės ūkio ir miškų ministerija 2015 m. sausio 22 d. patvirtino naują vilkų populiacijos Suomijoje valdymo planą (toliau – vilkų populiacijos valdymo planas). Pagal šį planą, kurio tikslas yra atkurti ir palaikyti palankią vilkų populiacijos apsaugos būklę, minimalus gyvybingos vilkų populiacijos dydis – 25 veisimosi poros. Iš šio dokumento taip pat matyti, kad vilkų populiacija Suomijoje nėra sėkmingai valdoma, jei nepaisoma gaujų teritorijose gyvenančių ir dirbančių žmonių poreikių, ypač atsižvelgiant į tam tikromis aplinkybėmis didėjantį visuomenės pritarimą neteisėtai vilkų medžioklei. Taigi populiacijos valdymo išimtimis siekiama užtikrinti vietinės gaujos išlikimą ir palengvinti žmonių ir vilkų gyvenimą vienoje teritorijoje. Tuo vadovaujantis numatoma imtis veiksmų prieš žalą darančius individus ir taip išvengti neteisėto vilkų žudymo.

14 Vilkų populiacijos valdymo planas grindžiamas vilkų populiacijos valdymo vietos lygmeniu, t. y. atsižvelgiant į kiekvieną atskirą gaują, principu. Taigi, siekiant užtikrinti vilkų gaujos gyvybingumą pagal Įstatymo dėl medžioklės 41a straipsnio trečią pastraipą Tarnybos taikoma išimtis siejama su

medžiotinų rūšies individų atranka. Jauni gaujos individai medžiojami taip, kad poveikis gaujos gyvybingumui būtų kuo mažesnis. Medžioklės tikslas turėtų būti individas, kuris daro žalą arba kenkia vilkų teritorijoje gyvenantiems žmonėms ar jų turtui.

15 Galiausiai išimtys turi būti susijusios su teritorijomis, kuriose atitinkamos rūšies populiacija yra gausi, ir negali viršyti Žemės ūkio ir miškų ministerijos nutarime nustatyto sumedžiojimo limito.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

16 Dviem 2015 m. gruodžio 18 d. sprendimais, taikydama išimtis pagal Medžioklės įstatymo 41 straipsnį ir 41a straipsnio trečią pastraipą, Tarnyba atitinkamai Risto Mustonen ir Kai Ruhanen leido laikotarpiu nuo 2016 m. sausio 23 d. iki vasario 21 d. Šiaurės Savo regione (Suomija) sumedžioti iš viso septynis vilkus. Pirmu sprendimu leista sumedžioti du vilkus Juudinsalo (Suomija) gaujos teritorijoje ir du kitus vilkus teritorijoje, esančioje tarp Sukevos (Suomija) ir Laakajärvi (Suomija); antru sprendimu leista sumedžioti vieną vilką Vieremä-Kajaani-Sonkajärvi (Suomija) gaujos teritorijoje ir du vilkus Kiuruvesi-Vieremä (Suomija) gaujos teritorijoje.

17 Grįsdama sprendimus, Tarnyba nurodė taikytinas teisės nuostatas ir populiacijos valdymo planą, apibūdino atitinkamų gaujų sudėtį ir aptarė vilkų padarytą žalą šunims ir kilusį vietos gyventojų susirūpinimą. Ji patikslino, kad griežta apsauga, grindžiama „žalai išvengti“ skirtų išimčių taikymu, neleido pasiekti ankstesniame valdymo plane aprašytų tikslų. Tarnybos teigimu, išimčių, taikomų siekiant valdyti vilkų populiaciją, tikslas buvo sukurti teisinį šios populiacijos valdymo metodą, kuris leistų imtis veiksmų prieš žalą darančius individus ir taip išvengti neteisėto vilkų žudymo.

18 Tarnyba pabrėžė, kad minėtų išimčių taikymas buvo geriausias galimas problemos sprendimas atitinkamose teritorijose, ir pridūrė, kad sprendimuose nurodytos geografinės ribos, sumedžiojimo limitai ir reikalavimas laikytis juose numatyto medžioklės būdo užtikrina, kad medžiojama atrankos būdu ir ribotais kiekiais.

19 Tarnyba taip pat nurodė, kad reikia vengti žudyti alfa patiną arba pažymėtus individus. Ji rekomendavo minėtų sprendimų adresatams taikytis į jaunus arba žalą darančius individus ir patikslino, kad jei, priėmus šiuos sprendimus, iki leidžiamos medžioklės pradžios datos valdžios institucijos konstatuos gaujos ir individų gaištamumą, į šią aplinkybę reikės atsižvelgti ir sumažinti leistų sumedžioti individų skaičių.

20 Dėl šių dviejų sprendimų *Tapiola*, Suomijos aplinkos apsaugos asociacija, pateikė skundus *Itä-Suomen hallinto-oikeus* (Rytų Suomijos administracinis teismas, Suomija). 2016 m. vasario 11 d. sprendimu šis teismas tuos skundus pripažino nepriimtinais motyvuodamas tuo, kad *Tapiola* neturi teisės pateikti skundo šioje byloje.

21 2017 m. gegužės 29 d. nutartimis *Korkein hallinto-oikeus* (Aukščiausiasis administracinis teismas, Suomija) panaikino *Itä-Suomen hallinto-oikeus* (Rytų Suomijos administracinis teismas) sprendimus ir išnagrinėjo *Tapiola* pateiktus skundus.

22 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad vilkai yra rūšis, kuriai Suomijoje iškilusi didelė grėsmė. Vilkų skaičius pastaraisiais metais labai pakito, veikiausiai dėl brakonieriavimo. Kadangi išimtys, pagal kurias leidžiama žudyti vilkus vykdant vadinamąja medžioklę populiacijos valdymo tikslais, taikomos apibrėžtoje teritorijoje, jam kyla klausimas, ar, siekiant taikyti tokią išimtį pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punktą, šios rūšies apsaugos būklę reikia vertinti tik šioje teritorijoje, ar visoje valstybės narės teritorijoje. Jis taip pat klausia, kiek tokias išimtis galima pateisinti siekiu sumažinti brakonieriavimą ir kokią reikšmę turi tai, kad jos yra nacionalinio populiacijos valdymo plano dalis ir numatytos nacionalinės teisės aktuose, kuriuose nustatytas didžiausias individų skaičius, kurį galima kasmet sumedžioti nacionalinėje teritorijoje. Be to, jis prašo

paaiškinti, kokią reikšmę, vertinant, ar esama priimtinos alternatyvos vilkų žudymui, turi tai, kad kontroliuoti brakonieriavimą yra sunku. Galiausiai jis siekia išsiaiškinti, ar siekiu išvengti žalos šunims ir pagerinti bendrą atitinkamos teritorijos gyventojų saugumo jausmą, galima pateisinti minėtos išimties taikymą.

23 Šiomis aplinkybėmis *Korkein hallinto-oikeus* (Aukščiausiasis administracinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar galima, remiantis [Buveinių direktyvos] 16 straipsnio 1 dalies e punktu, atsižvelgiant į šios nuostatos formuluotę, atskirų medžiotojų prašymu taikyti išimtis ir leisti apibrėžtoje teritorijoje medžioti „populiacijos valdymo tikslais“?

– Ar atsakant į šį klausimą svarbu, kad išimties taikymo sąlygų vertinimas grindžiamas nacionaliniu populiacijos valdymo planu ir įsakyme nustatytu didžiausiu individų skaičiumi, kurį kasmet galima sumedžioti valstybės narės teritorijoje ir kurio neviršijant galima taikyti išimtis?

– Ar, atsakant į šį klausimą, galima atsižvelgti į kitus veiksnius, kaip antai tikslą išvengti žalos šunims ir padidinti bendrą saugumo jausmą?

2. Ar galima leisti medžioti populiacijos valdymo tikslais, taikant pirmame klausime nurodytas išimtis, remiantis tuo, kad nėra kito priimtino būdo sumažinti brakonieriavimą, kaip tai suprantama pagal [Buveinių direktyvos] 16 straipsnio 1 dalį?

– Ar tokiu atveju galima atsižvelgti į praktinius sunkumus kontroliuoti brakonieriavimą?

– Ar tikslas išvengti žalos šunims ir padidinti bendrą saugumo jausmą taip pat turi reikšmės vertinant, ar esama kito priimtino problemos sprendimo būdo?

3. Kaip vertinti direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje nustatytą sąlygą dėl rūšių apsaugos būklės, kai nusprendžiama apibrėžtoje teritorijoje taikyti išimtį?

– Ar rūšies populiacijų apsaugos būklę reikia įvertinti tiek apibrėžtos teritorijos lygmeniu, tiek visos valstybės narės teritorijos mastu, ar dar platesniu rūšies paplitimo arealo lygmeniu?

– Ar gali [Buveinių direktyvos] 16 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos, su kuriomis siejamas išimčių taikymas, būti tenkinamos tokiu atveju, kai atlikus tinkamą vertinimą paaiškėja, kad rūšies populiacijos apsaugos būklė negali būti laikoma palankia, kaip tai suprantama pagal [šią] direktyvą?

– Jei atsakymas į ankstesnį klausimą yra teigiamas, kokiu atveju tai įmanoma?“

Dėl prejudicinių klausimų

24 Klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punktą reikia aiškinti taip, kad pagal jį draudžiama priimti sprendimus, kuriais taikomos šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punkte, siejamame su IV priedo a punktu, įtvirtinto draudimo tyčia žudyti vilkus išimtys, kad būtų vykdoma medžioklė populiacijos valdymo tikslais, kurios tikslas – kovoti su brakonieriavimu.

25 Pirmiausia reikia priminti, kad pagal Buveinių direktyvos 2 straipsnio 1 dalį jos tikslas – padėti užtikrinti biologinę įvairovę, apsaugant natūralias buveines ir laukinę fauną ir florą europinėje valstybių narių teritorijoje. Be to, pagal šios direktyvos 2 straipsnio 2 ir 3 dalis priemonės, kurių

imamasi pagal šią direktyvą, yra skirtos palankiai Europos Sąjungos svarbos natūralių buveinių ir laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos būklei palaikyti ar atkurti ir jomis atsižvelgiama į ekonominius, socialinius ir kultūrinius reikalavimus bei regionines ir vietines charakteristikas.

26 Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a ir d punktuose valstybės narės įpareigojamos imtis priemonių, būtinų įdiegti šios direktyvos IV priedo a punkte nurodytų gyvūnų rūšių griežtos apsaugos jų natūralaus paplitimo areale sistemą, uždraudžiant bet kokį tų rūšių individų gaudymą ar tyčinį žudymą gamtoje ir dauginimosi ir poilsio vietų būklės bloginimą ar jų naikinimą (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)*, C-441/17, EU:C:2018:255, 230 punktas).

27 Norint perkelti šią nuostatą, būtina, kad valstybės narės ne tik priimtų visus teisės aktus, bet ir imtųsi konkrečių ir specialių apsaugos priemonių. Be to, pagal griežtos apsaugos sistemą reikalaujama priimti nuoseklias ir suderintas prevencinio pobūdžio priemones. Taigi tokia griežtos apsaugos sistema turi suteikti galimybę veiksmingai užkirsti kelią į Buveinių direktyvos IV priedo a dalį įrašytų gyvūnų rūšių dauginimosi ar poilsio vietų būklės bloginimui ar jų naikinimui (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Belovežo giria)*, C-441/17, EU:C:2018:255, 231 punktas).

28 Nors pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį valstybėms narėms leidžiama nukrypti nuo šios direktyvos 12–14 straipsnių ir 15 straipsnio a ir b punktų, šiuo pagrindu nustatyta išimtis, jeigu ji leidžia šioms valstybėms narėms išvengti įsipareigojimų, susijusių su gamtinių rūšių griežtos apsaugos sistema, taikoma su sąlyga, kad nėra kito priimtino sprendimo ir ši išimtis netrukdo palaikyti palankios atitinkamos rūšies populiacijų apsaugos būklės jų natūralaus paplitimo areale.

29 Reikia konstatuoti, kad šios sąlygos susijusios su visais minėtos direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais.

30 Taip pat reikia pažymėti, kad Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalis, kurioje tiksliai ir išsamiai apibrėžiamos sąlygos, kuriomis valstybės narės gali nukrypti nuo šios direktyvos 12–14 straipsniuose ir 15 straipsnio a ir b punktuose nurodytų draudimų, yra direktyvoje numatytos apsaugos sistemos išimtis, kurią reikia aiškinti siaurai (šiuo klausimu žr. 2005 m. spalio 20 d. Sprendimo *Komisija / Jungtinė Karalystė*, C-6/04, EU:C:2005:626, 111 punktą ir 2007 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Komisija / Austrija*, C-508/04, EU:C:2007:274, 110 ir 128 punktus) ir pagal kurią dėl kiekvienos išimties sprendimą priimanti institucija turi įrodyti, kad yra tenkinamos nustatytos sąlygos (pagal analogiją žr. 2006 m. birželio 8 d. Sprendimo *WWF Italia ir kt.*, C-60/05, EU:C:2006:378, 34 punktą).

31 Be to, reikia pažymėti, kad *canis lupus* (vilkas) rūšis, išskyrus Suomijos populiacijas šiaurės elnių valdymo teritorijose, yra viena iš „Bendrijos svarbos“ gyvūnų rūšių, „kurias būtina griežtai saugoti“ ir kurios įtrauktos į Buveinių direktyvos IV priedo a punkte pateiktą sąrašą.

32 Galiausiai, kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 40 punkte, Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka „imti“ apima tiek atitinkamų rūšių individų gaudymą, tiek žudymą, todėl ši nuostata iš esmės gali būti pagrindas nustatyti išimtis, kurias taikant leidžiama žudyti šios direktyvos IV priedo a punkte nurodytų rūšių individus, laikantis joje numatytų konkrečių sąlygų.

33 Atsižvelgiant būtent į šias pirmines pastabas, reikia išnagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus.

34 Pirma, kalbant apie pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį taikytos išimties tikslą, reikia pažymėti, kad nors šios nuostatos a–d punktuose nurodomi kiekvienos juose numatytos išimties tikslai, t. y. siekis apsaugoti laukinę fauną ir florą ir išsaugoti natūralias buveines (a punktas), siekis išvengti didelės žalos (b punktas), visuomenės sveikatos ir saugos interesas, taip pat svarbesnis viešasis interesas (c punktas), mokslo tiriamasis darbas ir švietimas, rūšių populiacijų atkūrimas ir reintrodukcija, taip nėra minėtos nuostatos e punkto atveju, nes šiame punkte nenurodomas joje įtvirtintos išimties tikslas.

35 Be to, Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punkte įtvirtintos išimtys turi atitikti papildomas sąlygas, palyginti su tomis, kurios numatytos šios direktyvos 16 straipsnio 1 dalies a–d punktuose. Jos leidžia griežtai kontroliuojant atrankos būdu ir ribotais kiekiais imti arba laikyti ribotą tam tikrų į šios direktyvos IV priedą įrašytų rūšių individų skaičių.

36 Taigi Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punktas negali būti bendras teisinis pagrindas taikyti šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies išimtis, nes jei toks būtų, kiti minėtos direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje numatyti atvejai ir minėta griežtos apsaugos sistema netektų veiksmingumo.

37 Todėl Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punktu grindžiamos išimties tikslo iš esmės negalima painioti su šios direktyvos 16 straipsnio 1 dalies a–d punktais grindžiamų išimčių tikslais, tad pirmąja minėta nuostata galima grįsti išimtį, tik jei antrosios nuostatos nėra svarbios.

38 Bet kuriuo atveju išimtys, taikomos remiantis minėtos direktyvos 16 straipsnio 1 dalimi, apskritai turi nesukelti pasekmių, kurios prieštarautų šio sprendimo 25 punkte primintiems jos tikslams.

39 Šiuo atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamomis išimtimis, kaip ir vilkų populiacijos valdymo planu, kurio dalis jos yra, siekiama sumažinti brakonieriavimą. Žalos šunims prevencijos ir bendro žmonių, gyvenančių šalia vilkų užimamos teritorijos, saugumo jausmo padidinimo užtikrinimas – šiuo atžvilgiu svarbios ir glaudžiai su šiuo tikslu susijusios priemonės, nes, Tarnybos manymu, tai įgyvendinus būtų prisidėta prie vietos gyventojų „visuomeninės tolerancijos“ vilkams didinimo ir atitinkamai neteisėtos medžioklės mažinimo.

40 Be to, iš Teisingumo Teismo klausimo, pateikto per posėdį, matyti, kad vilkų populiacijos valdymo planas, kuris buvo patvirtintas 2015 m., apėmė priemones ir projektus, skirtus palankiai šios rūšies apsaugos būklei pasiekti, ir kad leidžiant medžioti vilkų populiacijos valdymo tikslais buvo siekiama sustiprinti gyventojų palankumą vilkams ir atitinkamai sumažinti brakonieriavimą.

41 Taigi reikia priminti, kad tikslai, kuriais grindžiama išimtis, turi būti aiškiai, tiksliai ir pagrįstai nurodyti sprendime dėl išimties taikymo. Iš tiesų Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalimi pagrįsta išimtis gali būti taikoma tik tiksliai ir *ad hoc*, kad būtų tenkinami specifiniai poreikiai ir reaguojama į konkrečias situacijas (pagal analogiją žr. 2006 m. birželio 8 d. Sprendimo *WWF Italia ir kt.*, C-60/05, EU:C:2006:378, 34 punktą ir 2010 m. lapkričio 11 d. Sprendimo *Komisija / Italija*, C-164/09, nepaskelbtas Rink., EU:C:2010:672, 25 punktą).

42 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, pirma, iš pagrindinėje byloje nagrinėjamų sprendimų dėl išimties taikymo turinio ir iš populiacijos valdymo plano, kurio dalis jie yra, matyti, kad, atsižvelgiant į Buveinių direktyvos tikslą, brakonieriavimas yra didelis iššūkis saugant nykstančias rūšis. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslino, kad bėgant metams vilkų skaičius Suomijoje gerokai svyravo, ir mano, kad šie svyravimai susiję su brakonieriavimu, kuris, atsižvelgiant į tai, kad vilkai nyksta, kelia grėsmę jų išsaugojimui. Be to, per teismo posėdį Tarnyba ir Suomijos vyriausybė patvirtino, kad kovos su brakonieriavimu galutinis tikslas – atitinkamos rūšies apsauga.

43 Taigi kova su brakonieriavimu galima remtis kaip priemone, padedančia palaikyti arba atkurti palankią atitinkamos rūšies apsaugos būklę, ir atitinkamai tikslu, kurį apima šios direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punktas.

44 Antra, kalbant apie pagal šios direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punktą patvirtintų išimčių tinkamumą įgyvendinti siekiamą tikslą, reikia pabrėžti, kad atsižvelgiant į tai, jog pagrindinėje byloje nagrinėjamos išimtys buvo bandymas, siekiant patikrinti, ar ribotas leidimas teisėtai medžioti galėtų sumažinti brakonieriavimą ir *in fine* pagerinti vilkų populiacijos apsaugos būklę, jų tinkamumas pasiekti šiuos tikslus tokiomis aplinkybėmis, kokiomis buvo prašoma jas taikyti, tuo metu, kai Tarnyba jas patvirtino, buvo neaiškus.

45 Tokiomis aplinkybėmis, kaip generalinis advokatas pažymėjo išvados 62 punkte, nacionalinės valdžios institucija, remdamasi nuosekliais moksliniais duomenimis, prireikus įskaitant ir lyginamuosius duomenis, susijusius su medžioklės populiacijos valdymo tikslais poveikiu vilkų apsaugos būklei, turi patvirtinti hipotezę, kad leidimas medžioti populiacijos valdymo tikslais iš tikrųjų gali sumažinti neteisėtą medžioklę, ir tiek, kad, atsižvelgiant į numatytų išimčių skaičių ir naujausias neteisėtai sumedžiotų gyvūnų skaičiaus prognozes, padarytų bendrą teigiamą poveikį vilkų populiacijos apsaugos būklei.

46 Šiuo atveju Tarnyba teigia, kad yra įrodyta, jog medžioklė valdymo tikslais gali sumažinti brakonieriavimą, o *Tapiola* ir Europos Komisija tai ginčija. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad nėra jokių mokslinių įrodymų, jog teisėta saugomos rūšies medžioklė tiek sumažina brakonieriavimą, kad užtikrinamas bendras teigiamas poveikis vilkų apsaugos būklei. Taigi minėtas teismas, atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, turi galutinai nustatyti, ar šiuo atveju medžioklei populiacijos valdymo tikslais taikytos išimtys yra tinkamos, kad būtų pasiektas kovos su brakonieriavimu tikslas užtikrinant rūšies apsaugos interesą, ir ar šiuo požiūriu Tarnyba vykdė savo pareigas.

47 Antra, negalima taikyti išimties pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį, jei šios išimties tikslas gali būti pasiektas kitu priimtinu būdu, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą. Taigi tokia išimtis gali būti taikoma tik nesant alternatyvios priemonės, kuria būtų galima tinkamai pasiekti užsibrėžtą tikslą, laikantis minėtoje direktyvoje numatytų draudimų.

48 Šiuo atveju reikia manyti, jog vien to, kad egzistuoja tokia neteisėta veikla kaip brakonieriavimas ar kad kyla sunkumų ją kontroliuoti, neužtenka, kad valstybė narė būtų atleista nuo pareigos užtikrinti saugomų rūšių apsaugą pagal Buveinių direktyvos IV priedą. Atvirkščiai, esant tokiai situacijai, ji turi teikti pirmenybę tokios neteisėtos veiklos griežtai ir veiksmingai kontrolei ir imtis priemonių, kuriomis nepažeidžiami šios direktyvos 12–14 straipsniuose ir 15 straipsnio a ir b punktuose numatyti draudimai.

49 Be to, reikia pažymėti, jog pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad valstybės narės pateiktų tikslius ir tinkamus motyvus, pagrindžiančius, kad nėra kitokių priimtinų būdų įgyvendinti tikslus, kurių siekiama taikant nagrinėjamą išimtį (šiuo klausimu žr. 2007 m. birželio 14 d. Sprendimo *Komisija / Suomija*, C-342/05, EU:C:2007:341, 31 punktą).

50 Ši pareiga motyvuoti neįvykdoma, jei sprendime dėl išimties taikymo net neminima, jog nėra kito priimtino sprendimo, ir nenurodomi šiuo klausimu reikšmingi techniniai, teisiniai ir moksliniai aspektai (pagal analogiją žr. 2003 m. spalio 16 d. Sprendimo *Ligue pour la protection des oiseaux ir kt.*, C-182/02, EU:C:2003:558, 14 punktą ir 2018 m. birželio 21 d. Sprendimo *Komisija / Malta*, C-557/15, EU:C:2018:477, 50 ir 51 punktus).

51 Turint mintyje tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, jog, kiek tai susiję su leidimais, išduotais taikant pagrindinėje byloje nagrinėjamas išimtis, kompetentingos nacionalinės institucijos turi įrodyti, kad, atsižvelgiant į reikšmingas mokslines ir technines žinias ir į konkrečias nagrinėjamos situacijos aplinkybes, nėra jokio kito priimtino būdo, kuris būtų tinkamas siekiamam tikslui įgyvendinti, laikantis Buveinių direktyvoje nustatytų draudimų.

52 Šiuo atveju nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nėra nieko, kas rodytų, jog Tarnyba įrodė, kad vienintelis būdas pasiekti tikslą, kuriuo remiamasi grindžiant populiacijos valdymo tikslais taikomas išimtis, yra leidimas pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punktą populiacijos valdymo tikslais sumedžioti tam tikrą skaičių vilkų.

53 Taigi, atrodo, kad sprendimai dėl tokių išimčių, kokios aptariamos pagrindinėje byloje, neatitinka reikalavimo tiksliai ir tinkamai pagrįsti tvirtinimą, kad nėra jokio kito priimtino būdo pasiekti nurodytą tikslą, apie kurį priminta šio sprendimo 49 punkte, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

54 Trečia, reikia įsitikinti, kad nagrinėjama išimtis nepažeidžia Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje numatytos sąlygos, pagal kurią ši išimtis negali pakenkti palankiai atitinkamų rūšių populiacijų išsaugojimo jų natūralaus paplitimo areale būklei.

55 Iš tiesų, palanki minėtų populiacijų apsaugos būklė jų natūralaus paplitimo areale yra būtina sąlyga, kad būtų galima taikyti minėto 16 straipsnio 1 dalyje numatytas išimtis (šiuo klausimu žr. 2007 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Komisija / Austrija*, C-508/04, EU:C:2007:274, 115 punktą).

56 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal Buveinių direktyvos 1 straipsnio i punktą apsaugos būklė laikoma palankia, kai, pirma, atitinkamos rūšies populiacijos pokyčių duomenys rodo, kad ji pati pajėgi ilgą laiką išlikti kaip gyvybingas savo natūraliosios buveinės komponentas, antra, rūšies natūralaus paplitimo arealas nemažėja ir nėra pavojaus, kad sumažės ateityje, trečia, yra ir tikriausiai bus pakankamai didelė buveinė, kurioje jos populiacija galės išlikti ilgą laiką.

57 Taigi pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį taikoma išimtis turi būti grindžiama kriterijais, apibrėžtais taip, kad būtų užtikrintas ilgalaikis atitinkamos rūšies populiacijos kintamumo ir stabilumo išsaugojimas.

58 Todėl, kaip generalinis advokatas iš esmės pažymėjo išvados 79–82 punktuose, vertindamas minėto 16 straipsnio 1 dalimi grindžiamos išimties taikymą, kompetentinga nacionalinė valdžios institucija pirmiausia turi nacionaliniu arba prireikus biogeografinio regiono lygmeniu, kai šios valstybės narės teritorija apima kelis biogeografiniais regionus arba kai to reikalauja natūralaus rūšies paplitimo arealas, ir, jei įmanoma, tarpvalstybiniu lygmeniu įvertinti atitinkamų rūšių populiacijų apsaugos būklę ir, antra, galimą numatytų išimčių taikymo geografinį ir demografinį poveikį jai.

59 Be to, kaip generalinis advokatas pažymėjo išvados 83 punkte, išimties taikymo poveikio vertinimas vietos populiacijos teritorijos lygmeniu paprastai yra būtinas tam, kad būtų nustatytas šios nuostatos poveikis atitinkamos populiacijos apsaugos būklei platesniu mastu. Iš tiesų, kadangi tokia išimtimi, kaip matyti iš šio sprendimo 41 punkte primintų argumentų, siekiama išspręsti specifinę problemą konkrečiu atveju, tokios išimties pasekmės gali būti juntamos visų pirma tam tikros vietovės, kuriai skirta ši nuostata, teritorijoje. Be to, kaip matyti iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos, populiacijos apsaugos būklė nacionaliniu ar biogeografiniu lygmeniu priklauso nuo bendro poveikio, kurį vietovėms daro skirtingos išimtys.

60 Kita vertus, priešingai, nei teigia Tarnyba, atliekant šį vertinimą negalima atsižvelgti į atitinkamos populiacijos natūralaus paplitimo arealo dalį, kuri apima tam tikras trečiosios valstybės teritorijos dalis, kai ta valstybė nėra įsipareigojusi griežtai saugoti Europos Sąjungos svarbos rūšis.

61 Todėl tokios išimties negalima patvirtinti neįvertinus atitinkamos rūšies populiacijų apsaugos būklės ir poveikio, kurį planuojama išimtis gali daryti tiek vietos, tiek šios valstybės narės teritorijos lygmeniu arba tam tikru atveju biogeografinio regiono lygmeniu, kai šios valstybės narės teritorija apima kelis biogeografinius regionus arba kai to reikia dėl natūralaus rūšies paplitimo arealo ir, jei įmanoma, tarpvalstybiniu lygmeniu.

62 Kiek tai susiję su prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimais, reikia pridurti, pirma, kad populiacijos valdymo planas ir nacionalinės teisės aktas, kuriuose nustatytas didžiausias individų, kuriuos galima sumedžioti nacionalinėje teritorijoje per atitinkamus medžioklės metus,

skaičius, gali būti svarbus veiksnys nustatant, kaip laikomasi šio sprendimo 54 punkte nurodyto reikalavimo, nes jie gali užtikrinti, kad atskirų išimčių bendras poveikis nebus kenksmingas atitinkamos rūšies populiacijų palankios apsaugos būklės išlaikymui arba atkūrimui.

63 Šiuo klausimu iš *Tapiola* ir Europos Komisijos pateiktų skaičių, kurių tikslumą turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, matyti, kad, viena vertus, 2015–2016 medžioklės metais naudojantis pagal nacionalinės teisės aktus medžioklei populiacijos valdymo tikslais taikomomis išimtimis, Suomijoje sumedžioti 43 ar 44 vilkai, pusė iš jų – veisimosi individai, kai nacionaliniu lygmeniu populiaciją sudaro nuo 275 iki 310 individų. Taigi dėl medžioklės populiacijos valdymo tikslais Suomijoje žuvo beveik 15 % visos vilkų populiacijos, tarp jų daug veisimosi individų. Kita vertus, populiacijos valdymo plane skaičiuojama, kad per metus neteisėtai sumedžiojama apytikriai 30 vilkų.

64 Vadinasi, dėl tokios medžioklės populiacijos valdymo tikslais nužudoma dar 13 arba 14 individų, be tų, kurie, remiantis apytikriais apskaičiavimais, jau žuvo dėl brakonieriavimo, todėl tokios medžioklės poveikis minėtai populiacijai galiausiai yra neigiamas.

65 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, kyla abejonių, ar esant tokioms aplinkybėms, kokiomis taikomos pagrindinėje byloje nagrinėjamos išimtys, populiacijos valdymo planas ir nacionalinės teisės aktai, kuriuose nustatytas didžiausias individų skaičius, kurį galima sumedžioti per medžioklės metus, sudaro sąlygas laikytis šio sprendimo 54 punkte priminto reikalavimo; tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

66 Šiomis aplinkybėmis taip pat svarbu pabrėžti, kad pagal atsargumo principą, įtvirtintą SESV 191 straipsnio 2 dalyje, jei, išnagrinėjus geriausius turimus mokslo duomenis, lieka abejonių, ar tokia išimtis nepakenks palankios atitinkamos nykstančios rūšies populiacijų apsaugos būklės palaikymui ar atkūrimui, valstybė narė turi jos netvirtinti arba netaikyti.

67 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar remdamasi moksliniais duomenimis Tarnyba įrodė, kad teritorinių ir kiekybinių apribojimų, apibrėžiančių pagrindinėje byloje nagrinėjamas išimtis, pakako užtikrinti, kad jos nepakenks palankios atitinkamos nykstančios rūšies populiacijų apsaugos būklės palaikymui ar atkūrimui jų natūralaus paplitimo areale.

68 Antra, kiek tai susiję su nepalankios rūšies apsaugos būklės poveikiu galimybei leisti pasinaudoti išimtimi pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalį, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad tokie nukrypimai galimi tik išimtiniais atvejais, kai tinkamai nustatyta, kad jie nepablogins palankios minėtų populiacijų apsaugos būklės arba netrukdys jos atkurti. Iš tiesų, Teisingumo Teismo nuomone, negalima atmesti galimybės, jog tam tikras riboto individų skaičiaus nužudymas gali neturėti jokios įtakos Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalyje numatytam tikslui palaikyti gerą vilkų populiacijos apsaugos būklę jų natūralaus paplitimo areale. Todėl tokia išimtis neturėtų įtakos atitinkamai rūšiai (2007 m. birželio 14 d. Sprendimo *Komisija / Suomija*, C-342/05, EU:C:2007:341, 29 punktas).

69 Vis dėlto reikia pabrėžti, kad tokių išimčių taikymą atskirais atvejais reikia vertinti atsižvelgiant į atsargumo principą, apie kurį priminta šio sprendimo 66 punkte.

70 Ketvirta, pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punktą reikalaujama laikytis sąlygų, susijusių su tam tikrų rūšių individų, kuriuos galima imti ar laikyti, skaičiaus ribotumu ir apibrėžtumu, su tuo, kad juos galima imti ar laikyti atrankos būdu ir ribotais kiekiais ir tik tais atvejais, kai tai gali būti padaryta, ir su griežta šių sąlygų laikymosi kontrole.

71 Visų pirma, kalbant apie sąlygą, susijusią su apibrėžtu ir ribotu tam tikrų nurodytų rūšių individų skaičiumi, reikia pažymėti, kad kiekvienu atveju šis skaičius priklausys nuo rūšies populiacijos, jos apsaugos būklės ir biologinių savybių. Šis skaičius turi būti nustatomas remiantis tiksliomis geografinėmis, klimato, aplinkosaugos ir biologijos mokslo žiniomis, taip pat informacija, kuri leidžia

įvertinti padėtį, susijusią su atitinkamos rūšies bendru metiniu veisimusi ir gaištamumu dėl natūralių priežasčių (pagal analogiją žr. 2006 m. birželio 8 d. Sprendimo *WWF Italia ir kt.*, C-60/05, EU:C:2006:378, 25 ir 29 punktus ir 2018 m. birželio 21 d. Sprendimo *Komisija / Malta*, C-557/15, EU:C:2018:477, 62 punktą).

72 Taigi tam, kad taikant išimtį pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punktą leidžiamų sumedžioti gyvūnų skaičius atitiktų šią sąlygą, jis turi būti apibrėžtas taip, kad negalėtų daryti didelės neigiamos įtakos atitinkamos populiacijos struktūrai, net jei jis pats savaime nekenkia atitinkamų rūšių populiacijos palankiai apsaugos būklei natūraliame paplitimo areale. Šis skaičius turi būti ne tik griežtai ribotas atsižvelgiant į minėtus kriterijus, bet ir aiškiai nurodytas sprendimuose dėl išimčių taikymo.

73 Kalbant apie tam tikrų rūšies individų ėmimo ir laikymo atrankos būdu ir ribotais kiekiais sąlygas, reikia pažymėti, kad reikalaujama, jog aptariama išimtis apimtų kuo siauriau, konkrečiau ir veiksmingiau nustatytą individų skaičių, atsižvelgiant į jos tikslą. Taip pat, atsižvelgiant į aptariamos rūšies populiacijos lygį, apsaugos būklę ir biologinius požymius, gali būti būtina išimties taikymą susiaurinti taip, kad ji apimtų ne atitinkamą rūšį arba jos individų tipus ar grupes, o tik konkrečiai nurodytus individus.

74 Galiausiai, sąlyga, kad Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punktu grindžiamos išimtys būtų įgyvendinamos griežtai kontroliuojamomis sąlygomis, visų pirma reiškia, kad šios sąlygos ir tai, kaip prižiūrimas jų laikymasis, turi leisti užtikrinti, kad atitinkamų rūšių individų ėmimas arba laikymas būtų atrankinio pobūdžio ir vykdomas ribotais kiekiais. Taigi spręsdama dėl bet kokios šia nuostata pagrįstos išimties taikymo kompetentinga nacionalinė institucija turi įsitikinti, kad tenkinamos joje numatytos sąlygos, ir stebėti jos poveikį *a posteriori*. Nacionalinės teisės aktai turi užtikrinti, kad būtų veiksmingai ir laiku kontroliuojamas pagal šią nuostatą priimtų sprendimų dėl išimčių taikymo teisėtumas ir minėtų sprendimų vykdymas, įskaitant juos priimant nustatytų sąlygų, susijusių su vietovėmis, datomis, numatytų individų kiekiu ir tipais, laikymąsi (pagal analogiją žr. 2006 m. birželio 8 d. Sprendimo *WWF Italia ir kt.*, C-60/05, EU:C:2006:378, 47 punktą).

75 Šiuo atveju iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad, pirma, pagrindinėje byloje nagrinėjamos išimtys buvo susijusios su riboto vilkų skaičiaus, t. y. septynių individų, sumedžiojimu. Kaip pažymėjo Komisija, siekiant nustatyti, ar tenkinamos Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punkte numatytos sąlygos, šį skaičių reikia vertinti atsižvelgiant į daugiau leidimo sumedžioti vilkus vykdant medžioklę populiacijos valdymo tikslais aplinkybių, kurios, kaip buvo priminta šio sprendimo 62–64 punktuose, kelia abejonių, ar buvo laikomasi šioje nuostatoje įtvirtintų reikalavimų.

76 Antra, pagrindinėje byloje nagrinėjamuose sprendimuose dėl išimties taikymo yra tam tikrų gairių, į kokius individus reikia taikytis, t. y. ar į jaunus, ar į tuos, kurie daro žalą.

77 Vis dėlto, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir per teismo posėdį pateiktų paaiškinimų, taikant šias išimtis leidimą gavusiems asmenims tik rekomenduojama sumedžioti tam tikrus individus ir vengti kitų, bet jie neįpareigojami to daryti. Todėl negarantuojama, kad naudojantis šiomis išimtimis nebus medžiojami veisimosi individai, kurie yra ypač svarbūs atsižvelgiant į šio sprendimo 25 punkte primintus Buveinių direktyvos tikslus.

78 Trečia, iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad per pagrindinėje byloje aptariamus medžioklės metus vykdant medžioklę populiacijos valdymo tikslais buvo sumedžiota 20 alfa patinų, nepaisant to, kad minėtuose sprendimuose dėl išimties taikymo pateiktose gairėse nurodyta to vengti; tai leidžia abejoti atrankiniu taikytų išimčių pobūdžiu, jų įgyvendinimo kontrolės veiksmingumu ir ribotu medžioklės pobūdžiu.

79 Taigi iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos nėra aišku, kad sąlygos, kuriomis buvo taikomos pagrindinėje byloje nagrinėjamos išimtys, ir tai, kaip buvo kontroliuojama, ar jų laikomasi, leidžia užtikrinti atitinkamų rūšių individų paėmimo atrankinį ir ribotą pobūdį, kaip tai suprantama pagal Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punktą, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

80 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus reikia atsakyti, kad Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punktą reikia aiškinti taip: pagal jį draudžiama priimti sprendimus, kuriais nukrypstama nuo draudimo žudyti vilkus, įtvirtinto šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punkte, siejamame su IV priedo a punktu, ir išimties tvarka leidžiama vykdyti medžioklę populiacijos valdymo tikslais, siekiant kovoti su brakonieriavimu, jei:

– tikslas, kurio siekiama šiomis išimtimis, nėra aiškiai ir tiksliai nurodytas ir, remdamasi nuosekliais moksliniais duomenimis, nacionalinė valdžios institucija negali įrodyti, kad šios išimtys yra tinkamos šiam tikslui pasiekti,

– nėra tinkamai įrodyta, kad jų tikslo nebūtų galima pasiekti kitu priimtinu būdu, nes šiuo atžvilgiu neužtenka vien to, kad esama neteisėtos veiklos ar sunkumų ją kontroliuoti,

– negarantuojama, kad išimtys netrukdys palaikyti palankios atitinkamos rūšies populiacijų apsaugos būklės jų natūralaus paplitimo areale,

– išimtys buvo patvirtintos neįvertinus atitinkamos rūšies populiacijų apsaugos būklės ir poveikio, kurį planuojama išimtis gali daryti tiek vietos, tiek šios valstybės narės teritorijos lygmeniu arba tam tikru atveju biogeografinio regiono lygmeniu, kai šios valstybės narės teritorija apima kelis biogeografinius regionus arba kai to reikia dėl natūralaus rūšies paplitimo arealo, ir, kiek įmanoma, tarpvalstybiniu lygmeniu, ir

– tenkinamos ne visos sąlygos, susijusios su riboto tam tikrų į šios direktyvos IV priedą įrašytų rūšių individų skaičiaus ėmimu atrankos būdu ir ribotais kiekiais griežtai kontroliuojamomis sąlygomis, kurių laikymasis turi būti nustatytas atsižvelgiant į populiacijos lygį, apsaugos būklę ir biologinius požymius.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar taip yra pagrindinėje byloje.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

81 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos 16 straipsnio 1 dalies e punktą reikia aiškinti taip: pagal jį draudžiama priimti sprendimus, kuriais nukrypstama nuo draudimo žudyti vilkus, įtvirtinto šios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punkte, siejamame su IV priedo a punktu, ir išimties tvarka leidžiama vykdyti medžioklę populiacijos valdymo tikslais, siekiant kovoti su brakonieriavimu, jei:

– **tikslas, kurio siekiama šiomis išimtimis, nėra aiškiai ir tiksliai nurodytas ir, remdamasi nuosekliais moksliniais duomenimis, nacionalinė valdžios institucija negali įrodyti, kad šios išimtys yra tinkamos šiam tikslui pasiekti,**

– **nėra tinkamai įrodyta, kad jų tikslo nebūtų galima pasiekti kitu priimtinu būdu, nes šiuo atžvilgiu neužtenka vien to, kad esama neteisėtos veiklos ar sunkumų ją kontroliuoti,**

– **negarantuojama, kad išimtys netrukdys palaikyti palankios atitinkamos rūšies populiacijų apsaugos būklės jų natūralaus paplitimo areale,**

– **išimtys buvo patvirtintos neįvertinus atitinkamos rūšies populiacijų apsaugos būklės ir poveikio, kurį planuojama išimtis gali daryti tiek vietos, tiek šios valstybės narės teritorijos lygmeniu arba tam tikru atveju biogeografinio regiono lygmeniu, kai šios valstybės narės teritorija apima kelis biogeografinius regionus arba kai to reikia dėl natūralaus rūšies paplitimo arealo, ir, kiek įmanoma, tarpvalstybiniu lygmeniu, ir**

– **tenkinamos ne visos sąlygos, susijusios su riboto tam tikrų į šios direktyvos IV priedą įrašytų rūšių individų skaičiaus ėmimu atrankos būdu ir ribotais kiekiais griežtai kontroliuojamomis sąlygomis, kurių laikymasis turi būti nustatytas atsižvelgiant į populiacijos lygį, apsaugos būklę ir biologinius požymius.**

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar taip yra pagrindinėje byloje.

Parašai.